

Uttalelse fra årsmøtet i Norges museumsforbund 14.9.2020

1. Museene etter korona. Økt sårbarhet for kriser?

Koronapandemien og regjeringens nedstenging av museene og kulturlivet våren 2020 representerer en helt ny type krise i museumslandskapet verden over. Økonomiske kriser har også tidligere berørt de norske museene gjennom reduksjon i antall besøkende, men det massive bortfallet av utenlandske turister som følge av reiserestriksjonene og befolkningens reaksjon på situasjonen, er langt mer dramatisk. Nedstengingen av museene, slik vi opplevde fra 12. mars, har gjort det nødvendig å reformulere museenes samfunnsoppdrag. Det er viktig å finne nye måter å samhandle med publikum og utforske hvilke tilbud museene kan tilby. Bølgen av nye digitale tilbud som strømmet ut av museene i ukene og månedene etter nedstengingen har gitt mange erfaringer som det kan høstes resultater fra fremover. Mange museer har også satt den aktuelle situasjonen inn i en historisk kontekst og bidratt i dokumentasjon av krisen og dens innvirkning på livet til folk flest.

Undersøkelser av besøkstallene fra mai og ut juli viser at mange, fra en noe forsiktig oppstart mai-juni, har fått økt besøk i løpet av juli. Noen har faktisk hatt mer besøk i juli 2020 enn i 2019, men variasjonene er svært store. Flere museer opplever økt interesse lokalt og fra norske ferierende, mens andre bare har en liten del av sitt normale besøk fordi de har mistet kjernepublikumet sitt: utenlandske turister. For kunstmuseene har dette også konsekvenser for mulighetene til innlån og utvikling av nye utstillinger i flere år fremover.

Museumsforbundets undersøkelse av besøket viser økninger og reduksjoner i besøket ulike steder i landet, men det er ikke enkelt å trekke frem entydige forklaringsfaktorer. Mange av museene har drevet ekstra markedsføring, etablert nye typer aktiviteter og tilbud til nye grupper publikum, redusert prisen eller gitt andre fordeler ved besøket som kan ha gitt effekt. Innovasjon Norge ser en trend i at mange har valgt å dra til mindre steder, heller enn de større byene og attraksjonene. Det kan ha gitt effekt for museene også, men det trengs mer kunnskap og analyse av dette før man kan konkludere. Mange har gjort seg erfaringer, fått ny innsikt og nye ideer som kan bidra til ytterligere bedre tilbud.

Krisen har bidratt til nytenkning og tvunget frem nye former for inntekter. Dette bidrar flere steder til å avhjelpe andre tap, men svært få museer kan melde om betydelig styrking av museumsøkonomien. Mange har i tillegg til tap av inntekter fra billettsalg, kafe og butikk mistet større arrangementer som gir viktige bidrag til museets totale økonomi. Vi ser at mange av de store sentrale institusjonene har fått teppet dratt under seg, og går usikre tider i møte. Dette vil merkes ut over høsten og inn i 2021, og trolig mye lenger enn det. Omstilling må til, men det kan ikke løse alt for alle. Bredden av museene må omfattes av tiltakspakker og kompensasjonsordninger. For mange vil dette være eneste inntekt i år.

Mange museer er blitt enda viktigere arenaer for skoler, som trenger museene for å håndtere skolehverdagen og smittevernproblematikk. Flere legger ekstra bemanning inn i dette arbeidet, selv om dette koster dem flere ressurser enn normalt, fordi det er en viktig del av samfunnsoppdraget.

Skal museene overleve og levere på alle de områdene Regjeringen ønsker, må de både tenke nytt og finne nye inntektskilder og samtidig få tilstrekkelig offentlig støtte til at de blir i stand til det. For å redusere sårbarheten trenger museene stabile og forutsigbare rammebetingelser. Vi trenger åpne museer!

2. Ut av blindsonen – museene i Norge etter Black lives matter og Sannhets- og forsoningskommisjonen

Museene har mulighet til å spille en viktig rolle i formidlingen av vår tids store diskusjoner. Museums-Norge forvalter samlinger som sier noe om tidligere tiders valg og prioriteringer. Kunnskapen om disse samlingene og deres historier, kombinert med god forståelse og analyse av samfunn og samtid, gjør at museene kan spille en sentral rolle i identitetsbygging og bidra til kritisk refleksjon, også om egne samlinger og deres skjevheter. I et fritt demokratisk samfunn har museene i Norge de aller beste forutsetninger for å reflektere over sentrale tendenser i vår samtid.

Denne våren utløste drapet på amerikanske George Floyd sterke reaksjoner over hele verden. I norsk sammenheng tok både unge og voksne til gatene for å sette rasisme og diskriminering på dagsordenen, på tross av korona-restriksjonene. Medier, som *Morgenbladet* og *Klassekampen*, har fulgt debatten tett og bidratt til en nyansering av problemstillinger knyttet til mangfold og likeverd. Sakens omfang og den oppmerksomheten den genererte bør være en tankevekker også for norske museer.

Kjennskap til materielle og immaterielle kunst- og kulturuttrykk, opphav og skiftende betydning er avgjørende for enhver institusjon for å kunne bidra i samfunnsdebatten. Museene i Norge har over tid satt seg selv, sine utstillinger og samlinger under lupen: Hvilke historier forteller vi og med hvilken rett? I Norge har vi sett flere eksempler på museenes pågående arbeid med å justere skeivheter i fortellingen vi formidler. Det samiske 100-årsjubileet Tråante i 2017 førte til stor oppmerksomhet om de samiske samlingene og hvordan disse forvaltes i norske museer. Dette arbeidet må styrkes og videreføres, også for andre minoriteters samlinger og nasjonale fortellinger om «oss» og «dem». Ikke minst må Sannhets- og forsoningskommisjonen bidra til å løse opp i den berøringsangsten som vi har hatt i det norske samfunnet om behandlingen av samer og minoriteter historisk og i samtiden.

I Norge har vi de siste årene opplevd ekstreme terrorhandlinger. I fjor høst opplevde vi nok en alvorlig hendelse, da Philip Manshaus først angrep sin adoptiv søster og deretter angrep Al-Noor-Moskeen i Bærum. Kan vi se paralleller mellom den rasismen som norske muslimer og andre med innvandrerbakgrunn opplever og andre former for strukturell rasisme i Norge? Ina Graven Johansen

viste i kronikken «Den rasistiske blindsonen» (itromso.no) hvordan nedlatende holdninger til samer lever i beste velgående gjennom ord og uttrykk vi tar for gitt, sågar produkter vi regner som en del norsk kultur. Måten slike debattbidrag mottas viser at vi i Norge også har en vei å gå for å utvide de nasjonale fellesskapet og bekjempe diskriminering, institusjonelt og individuelt. Stortinget har opprettet en sannhets- og forsoningskommisjon som skal granske fornorskingspolitikk og urett begått overfor samer, kvener og norskfinner. (URL: <https://uit.no/kommisjonen/mandat>.) Det skal gjøres en historisk kartlegging som beskriver norske myndigheters politikk og virksomhet overfor samer og kvener/norskfinner både lokalt, regionalt og nasjonalt. Her spiller museene en viktig rolle i kartleggingsarbeidet og som aktører for forsonende tiltak.

Rasisme er et tema som vekker følelser, og spesielt når vi utfordres som nasjon, individer og institusjoner. Reni Eddo-Lodge sparket i gang debatten i en blogg i 2014: «Why I'm No Longer Talking to White People about Race». Hun opplevde at flertallet nekter å akseptere at det finnes strukturell rasisme og de konsekvensene det medfører. Berøringsangsten blir for stor. Fornorskingspolitikken rammet her i landet både de majoritetsnorske, samene og de nasjonale minoritetene. Vi ble avskåret fra å skape et mangfoldig nasjonalt kulturelt og språklig fellesskap.

Hvor står vi i 2020 når det gjelder en generell bevissthet om rasisme og manglende representasjon av urfolk og minoriteter i våre organisasjoner og utstillinger? Hva ligger i vår rasistiske blindsoner og hvilke holdninger ser vi gjennom fingrene med? Hvilke kvalifikasjoner og kompetanse reflekteres blant våre ansatte? Hvordan bygger vi institusjoner som er best egnet til å reflektere over disse sentrale spørsmålene i vår samtid? Årsmøtet i Norges museumsforbund mener tiden er inne for at Museumsforbundet sammen med medlemmene legger til rette for en bred diskusjon om disse temaene og for å åpne opp for feltets blindsoner.

Kontaktpersoner:

Styreleder Cecilie Øien, Museene i Akershus, tlf. 472 33 640

Generalsekretær Liv Ramskjær, Norges museumsforbund, tlf. 924 27 878,

LR@museumsforbundet.no,